

בבית המשפט לתביעות קטנות

יונתן יובל*

1. על מרגלית רזאל לבית אברבאנל שמעתי לחישות מהוסות במושב מאז שאני זוכרת את עצמי. בשלב לא ברור הפכה הטינה הסמויה והכמעט-מנומסת, לאיבה אישית ופטריוטית כלפי האישה הכי יפה והכי מוצלחת שאי פעם גדלה אצלנו במושב, שגמרה תיכון, הצהירה על דתיות כמו כולן, עשתה שירות לאומי ומיד אחרי כן מצאה עבודה בלשכת המקרקעין בנהריה וכל זה בשביל להתחתן עם הערבי הפרנג'י הראשון שפגשה ולעזוב את העם שלה ולעשות לו ילדים צפעים כמוהו שיעלו עלינו וישחטו אותנו בהזדמנות הראשונה. בעלה מאזן רזאל, שגדל בעכו והי בעכו וימות בעכו אלא אם כן יקרה לו משהו נורא או נפלא שיוציא אותו משם, נסע אחרי התיכון לאנגליה ושב ארצה מצויד בתואר בוגר במשפטים שאיפשר לו לעמוד בישראל לבחינות לשכת עורכי הדין. כשנסע יכלה משפחת רזאל להרשות לעצמה לשלוח אותו ללמוד ולתמוך בו ברווחה. כששב לאחר שכמה עסקות מקרקעין שלהם ירדו לטמיון וכמה פרויקטים של בינוי לא קיבלו אישורים ו"התנדפו" כמו שמרגלית הייתה אומרת, כבר נדרש לתמוך בהוריו ובחלק מאחיו ואחיותיו הצעירים ממנו. בתחילה עבד בשכר מועט אצל עורך הדין הוותיק כמאל עמר שמשרדו הצפוף שכן בקומה השנייה מעל חנות אחת של המוצים ואחרת של סדקית בשוק של עכו. עורך דין עמר נתן לפירמה את שמו ואת קשריו אבל את כל העבודה עשה מאזן שישב על תיקי לקוחותיו יומם ולילה ויום, מתרגם מעברית לערבית ולהפך ורושם לעצמו רשימות מונחים לבדוק במילון האנגלי, כי אף שערבית הייתה שפת אמו ואביו ואף שלשונו של המשפט בישראל היא עברית טהורה, על משפט חשב מאזן רזאל בוגר אוניברסיטת מנצ'סטר רק באנגלית. "damages", חיפש במילון. "נוק, נוקים." בזמנו היה עורך הדין עמר סובב בכפרי הסביבה ואוסף לקוחות כפריים שהיו להם עניינים עם כל מיני רשויות שהטרידו אותם והפחידו אותם ועשו להם את המוות, או שהיו להם עניינים זה עם זה שלא הצליחו או לא יכלו לפתור במסגרת הכפר או החמולה והרעיון למשפט את עניינם

* מרצה בכיר, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת חיפה.

דחה והקסים אותם כאחת. אך מאזן רזאל לא הרבה לצאת ממשדרו ומלבד יהודים בודדים היו מרבית לקוחותיו אנשי עסקים ערבים נוצרים מעכו ונצרת וקצת מחיפה ששלחו את ילדיהם לבית הספר של אליאנס פרנסו ומדי פעם פנו אליו בצרפתית, שמאזן – ואת זה אפילו מרגלית לא לגמרי ידעה עליו – ידע בה מילים ספורות בלבד ובדרך כלל היה רק מהנהן בראשו בהבעה עסוקה. עברית לא דיברו כלל, למעט מילים משפטיות טכניות שבלטו מתוך הערבית והאנגלית, יותר כמו נשים מהגרות בורגניות שבאו להתיישב בארץ ברווחה מאשר שב"חיות מפחדות שמהפשות בבהלה מקום בו יינתן להן, פשוט, לחיות.

"תתאסלמי???" שאלו־האשימו את מרגלית בני משפחה וחברים יהודים שהניחו בנוועה וכמובן מאליו שהאישה הולכת אחרי הגבר. "הוא יסגור אותך בבית ולא ייתן לך לצאת ויכה אותך." "תתגייר???" תקרו־דאגו למאזן קרובים וידידים ערבים שהניחו בזעם וכמובן מאליו שבמדינת ישראל הערבי הולך אחרי היהודייה. "היא תשגע את הנשמה הערבית שלך, גבר." מאזן ומרגלית הדליקו נרות בשבת והצטנעו ברמאדן ואפילו, היות שילדיהם הלכו לבית הספר של הכנסייה בעכו, שעלה ביוקר אבל היה מוסד חינוכי מצוין, קישטו את הבית בחג המולד בעץ קטן ועליו נורות צבעוניות זעירות מנצנצות. האדם המכובד ביותר בחייהם היה מתנכם של שני בניהם, מוסיניור סמואל, שעל אף היותו כומר דומיניקני צרפתי קראו לו אֶבּוֹנָא. אבונא היה אדם גדל גוף ומשורר רגשן בעל תשוקה עזה ושווה בה במידה למדע ולא־לוחים. בכל חג מולד היה פוטר את תלמידיו, לפני תופשתם הקצרה, בהקראת שיר מפרי עטו שעל שכלולו עמל במהלך כל השנה, ושעסק תמיד בהולדת ישו בבית להם או במסע האמגושים לחוות בהולדתו או בנסים שעשה בחייו הקצרים, ותלמידיו המוקסמים היו מגלגלים את המילים על לשונם, מחקים בתוך תוכם את הבריטון הערב של אבונא. שנה אחת תירגם מרואן, בנם הבכור של מאזן ומרגלית, את השיר השנתי על שלושת חכמי המזרה שבאו ממרחקים להולדת המשיח לעברית ומאזן, גאה ומתבייש, שלח את החרוזים לעיתון ספורתי בתל־אביב, שם נקברו במגירתו של עורך שחוק שמלבד עייפותו נראה לו השם "מרואן רזאל" של הכותב בעברית צחה השוד אם לא מזויף ממש.

יצאנו, אפוא, לדרך:

דבר נאמר, ואנו שומעיו.

דבר נוצר, ואנו שוחריו.

דבר־מה היה, ואנו

בחלקלקת עקבותיו.

את נישואיהם ערכו מרגלית ומאזן תמורת מאתיים לירות קפריסאיות בניקוסייה אצל פקידים חביבים ויעילים שלא התעניינו לא במוצאם ולא בדתם, ובארץ ביקשו להירשם כנשואים בזכות פסיקה של בית המשפט העליון משנות השבעים שמאלצת את פקיד הרישום במשרד הפנים לרשום כנשואים כל מי שהתחתן במדינה זרה. הפקיד שאליו פנו היה אדם עקשן במיוחד והוא החזיק מעמד בסירובו לרשום את זוג התערובת כנשואים במשך שנתיים, שלושה חודשים, ושישה ימים, עד שנכנע לעיקשותו המיומנת של עורך הדין מאזן רזאל. אך נקמתו של הפקיד לא איחרה לבוא כי כשביקשה מרגלית תעודת זהות לאחר כשנתיים

נוספות גילתה שמישהו במרשם התושבים מחק את יהדותה מתמצית הרישום, וסעיף "הלאום" בתעודת הזהות לא הושאר דומם אלא נכתב שם בפירוש "ללא לאום". מרגלית כתבה מכתב או שניים לשם תיקון המעוות אך משנדרשה להוכיח את יהדותה לצורך שחזור הרישום הפגום, באמצעות תעודת לידה ושאר מסמכים, ויתרה ונותרה ללא לאום. הדבר עתיד היה להביא עליה ועל בעלה צרות גדולות, אף כי אם על האמת להיאמר, לא היה עוזר להם כלל גם לו הייתה נותרת יהודייה רשמית. אך עד שיבואו הצרות הללו, עליהן עדיין לא ידעה דבר, הייתה מתעוררת יום יום עם בעלה ויחד היו מתגלגלים מהמיטה, פעם הוא מכין ארוחת בוקר ופעם היא. והייתה שולחת אותו למשרד או להוצאה לפועל או לבית המשפט שיתעסק בצרות של אחרים, כי כל בנאדם בחייו ייפלו עליו צרות, יש מכסה ממנה לא יתחמק, ומוטב שלא יהיו אלה צרותיו-שלו. ובערבים הייתה ממתינה לו ולעתים הולכת ולוקחת אותו מהמשרד הקטן והיו הולכים לשפת הים של עכו, וכל ערב הייתה יושבת אתו שיספר לה. על צרות ועל שמחות של אחרים, על העולם שיספר לה.

2. מאזן הכיר את רמזי פאוז קלושות, כבעל מסגרייה בכפר שרקין שפעם ביצע עבודת סורגים בבית הוריו. אין פלא אפוא שלא זיהה אותו כשנתקלו זה בזה בוקר אחד בשער בית משפט השלום בעכו, בניין מודרני וחדש שמאזן נכנס אליו רק לרגע כדי לברר משהו, ורמזי בא לפרק זמן לא ידוע כתובע בתביעות קטנות שתבע לדין את המועצה המקומית של כפרו. עיניו של רמזי התרוצצו והוא תפס את מאזן בשרוולו ואמר לו בערבית,

- סלאם עלייכום, יא־מוחאמי. בדיוק אותך אני צריך.
- מחכים לי במשרד, התנצל מאזן שברך כלל נמנע מלקוחות כפריים שלא היה לאל ידם לשלם ולעתים אף לא הבינו כלל את המושג שכר טרחה.
- לא משנה, הרגיע אותו רמזי, עניין של עשר דקות, תביעות קטנות.
- אתה לא צריך עורך דין בתביעות קטנות. למעשה, אסור לעורך דין לייצג אותך.
- אבל יתנו לי לדבר בערבית?
- אם יתנו? מאזן הרהר לרגע. השופט היושב בדין בתורנות תביעות קטנות השבוע הוא השופט חמדאן, שופט ערבי ותיק ומועמד קבוע לעלייה לבית המשפט המחוזי שמשום מה דילגו עליו בשלושת הסבבים האחרונים. התובע - רמזי - הוא ערבי, וגם בשם הנתבעת, המועצה המקומית, יתייצב מן הסתם פקיד מפקידיה שכולם ערבים.
- לא, לא יתנו.
- או מה אעשה, יא־מוחאמי? תבוא לעשר דקות, תהיה לי לפה. נשב פה לרגע על הספסל ואספר לך הכול.

כעבור כמה רגעים של שיחה כבושה הרים מאזן את מבטו לעבר פתח בית המשפט שדרכו נכנסו תוך דיבור רם שלושה אנשים, גבוה שמן ורזה, והם נתבעיו של רמזי, סגן ראש מועצת שרקין ואחד מפקידיה ועוד אדם שלישי שמי הוא ומה הוא לא ידע אף אחד. רמזי, שישב בעצבנות על ספסל הממתינים מתופף בידו וברגלו, קפא לרגע כשראה את שלושת הנכנסים ואז שב ותופף והוסיף לתיפוף את ידו השנייה. השלושה נאלמו לרגע והסתודדו בצד ומקבוצתם הקטנה עלה סגן ראש המועצה ובא לעברו של רמזי בחולצתו התפוחה שלחצוה הכרס מבפנים והאוויר הדחוס והחם מבחוץ.

- הנה אתה, פנה בערבית לרמזי שהתרומם באותו רגע בפנים חתומות מנסה להתגבר על עצבנותו. ניסינו לתפוס אותך בבית הבוקר ואמרו שכבר יצאת.
 רמזי שתק. לולא חדל מתיפופו לא ניתן היה לדעת אם שמע את הדברים אם לא.

- חבל, חבל שלא דיברנו, המשיך הסגן הנמרץ מתעודד משטף דיבורו שלו. היינו חוסכים גם לך, גם לי, גם לאבו-סמיח לבוא לבזבוז כאן הצי יום עבודה כאילו בני אדם לא יכולים לסגור עניין אצלנו בכפר.

על האשמה מוסווית זו, שנאמרה בנוכחות אחרים, ועורך הדין שלו במיוחד, לא יכל רמזי למחול.

- מה לסגור? שנה אני רודף אחריכם. שנה זה אומר לי ככה וההוא אומר לי ככה, היום אפשר, מחר אי-אפשר, תלך היום, תבוא אללה יודע מתי. זה לגמור עניין זה? לגמור את הכן אדם אתם רוצים! לעייף אותו שישב בבית ויגיד חלאס, התעייפתי, גרד מכל העניין. לא! אלף פעם לא!

קולו של רמזי גבר וקומתו הודקפה.

- טוב שהבאתי אתכם לבית משפט. כאן שופט, מילה שלו זו מילה, תגידו מה שתגידו, מה שהוא יגיד זה מה שיהיה.

- רמזי, מה שופט? פה תור לא תור, ואנשים נדהפים, וקובעים עשרים דיונים לאותה שעה ואולי אפילו לא יכניסו אותנו היום.

- נבוא ביום אחר. כל יום נבוא!

- יא-רמזי, בעיניים שלי ושלך - התחנן סגן ראש המועצה - המסגריה שלך עומדת סגורה, אני יש לי עבודה, בוא נסגור עניין! אתה שלושת אלפים מבקש, אפילו אתה הצי צודק, חצי אתה לא צודק, בן אדם אף פעם לא לגמרי צודק, אלף חמש מאות אני נותן לך פה, צ'ק על המקום, ונסגור עניין, לא שופט ולא בטיח וחסכנו חצי יום עבודה!

את מבט הבזו שנתן רמזי בסגן ניסה מאון לשמר בזיכרונו כדי לספר עליו למרגלית. בתנועת כף יד סיבובית קלה, כמנער מאצבעותיו טיפות גאלחות של זוהמה, תנועה משוכללת האוצרת מאות שנים של איבה כפרית לפקיד השלטון - כל שלטון, מכל סוג וכל צורה וכל שפה - התרומם רמזי והתרחק. סגן ראש המועצה שיקר: ראשית, צדק זה צדק ולא יגידו לו שהוא לא צודק אפילו קצת. שנית, הוא תובע שלושת אלפים וחמש מאות ולא שלושת אלפים, והיות שכך לא חצי הציע לו הסגן אלא פחות מחצי כאילו הצדק שלהם גדול יותר.

כשנכנסו לאולם המשפטים הקטן והצפוף הבחין מאון שרמזי נכנס בגאון ללא שריד לעצבנותו הקודמת. באולם הצטופפו בעלי דין ועדים וסתם בטלנים ומדי פעם היה על השופט חמדאן לגעור בקהל שיהיה שקט ושלא יתערב בדיון ושלא ישבו אנשים בספסלים הקרמיים שהיו שמורים לבעלי הדין במשפט שהתנהל באותה שעה. סגן ראש המועצה לא הגזים, ואולי הגזים בקצת: למשמרת הבוקר מתשע ועד אחת נקבעו לא פחות משניים עשר משפטים. בעלי דין שלא ישנו לילות טרם משפטם היו מגיעים מזיעים ובידיהם צרורות מסמכים ובראשם אצורים גאומים לפרוש לפני בית המשפט את צדקתם ומסכת מררתם ועלבונם וניסיונותיהם הכנים להיפרע מיריבם המנוול, הרי טלפנו אליו אלף פעם ועשה עצמו כאילו אינו בבית ואמר לאישתו להגיד שאינה יודעת איפה הוא מרוב שהוא מתחמק.

תשאל אותה בעצמך, כבודו, הנה היא יושבת כאולם מאחור עושה את עצמה לא שומעת. התובע במשפט שקדם לתיק של רמזי היה יהודי בגיל העמידה, שוטר בדימוס משלומי, רוה ובעל כרס בעת ובעונה אחת, אבל רוה מלבד הכרס, שכל הדרך לבית המשפט שינן את נאום הפתיחה שלו על הבנאי שרימה אותו בכניית גדר סביב חצרו בכך שהשתמש בבלוקים נחותים ללא יסודות וחצי שנה לאחר בנייתה ומיום שפגע בה הגשם הראשון הגדר כבר מתמוטטת. כולם בענייני גדרות היום, אמר לעצמו מאון שכבר ידע מה עניינו של רמזי, ושהיה רגיל בסדרי דיון מאורגנים יותר של בית משפט "אמיתי", כפי שאמר לעצמו, לא הקרקס הזה של תביעות קטנות. לפני שהספיק הרוה בעל-הכרס לפתוח את פיו נתן בו השופט חמדאן מבט ושאל:

- אתה התובע?

- אני, כבוד השופט.

ופתח בקול רם וחגיגי:

- כבודו...

- איפה הנתבע? קטע אותו השופט.

- לא בא. כבר פעם שנייה לא בא.

דברים כאלה השופט חמדאן לא אהב. הסתכל בתיק: הומנה נשלחה, דואר רשום, אישור מסירה. אפשר להמשיך. גם הרוה עם הכרס חושב כך:

- כבודו...

- מאיפה הבאת את השש מאות האחרים? קטע אותו השופט חמדאן.

- ...?

- אתה תובע אותו על הגדר שהצטרכת לתקן, אלפיים שקל. קבלות יש?

- אין, כבוד השופט. הוא בעצמו רימה...

שוב קטע אותו השופט כהמשך ישיר לדיבורו הקודם:

- בלי קבלות איך אני אתן לך?

והוסיף:

- אתה בעצמך אומר עלה לך אלפיים לתקן, אלפיים ארבע מאות ששילמת לו אתה רוצה חזרה, ביחד ארבע וארבע, אפילו אם הכול מגיע לך, חמשת אלפים שקל שאתה תובע, מאיפה השש מאות שקל האחרים?

מילותיו של התובע לעו. רצה לפצות בנאום כמה הוגן היה, שילם לבנאי הצעיר במועד, אשתו הוציאה לו מים קרים ופעם אחת אפילו עוגה והוא הלך רימה אותם עשה עבודה ערבית, ואחרי הגשם הראשון הכול התפורר. והנה בא זה ומציק לו במספרים על שש מאות שקלים עודפים שדרש. למה דרש? אולי כעונש לבנאי שמעל באמונו או כפיצוי על העצבים - השד יודע למה. את כתב התביעה ניסח בקפדנות לפרטי פרטים לפני שמונה חודשים, הוא זוכר למה ברגע האחרון הכניס לשם שש מאות שקל נוספים? הכניס. זה העניין? בינתיים עיין השופט בתצלומי "לפני" ו"אחרי" של הגדר שצורפו לכתב התביעה והקריא לקלדנית לועסת-המסטיק שישבה לצדו.

- תכתבי. פסק דין. בהסתמך על ראיות התובע כי נאלץ לתקן על חשבוננו פגמים בגדר שנבנתה על ידי הנתבע אך בהיעדר ראיות לגודל הנזק נפסקים לתובע חמש מאות ש"ח

השבה על חשבון מה ששולם לנתבע והמש מאות ש"ח על חשבון תיקון ושיפור הגדר, ביחד אלף שקל ועוד הוצאות משפט מאתיים. אדוני קח עותק של פסק הדין. הבא. תיק 2679/05 פאוז נ' מועצת כפר שרקין. מי זה פאוז?

התובע המאוכזב היה עסוק בקבלת עותק של פסק הדין שקלדנית בית המשפט לועסת המסטיק תלשה עבורו מן המדפסת הרועשת אך המהירה שלצדה, קיפל אותו בקפדנות ושאל אותה בהתמרמרות:

- ומה עם הכסף?
- תיגש להוצאה לפועל, השיבה לו תוך לעיסה, תפתח תיק.
- מאזן התרומם. בעניבתו, חליפתו השחורה וחולצתו הלבנה בלא רכב, "מדי משפט", לא יכול איש לפקפק במשלח ידו.
- כבודו, אנחנו התובעים פאוז. אני מבקש רשות לייצג את התובע מן הטעם שהוא אינו דובר עברית.
- מאזן התיישב. איזה עולם, אמר לעצמו שוב. התובע ערבי, הנתבעים ערבים, השופט ערבי, ועורך דין ערבי יתרגם לפלאח ערבי מעברית כי המוסד עברי, הבניין בעברית, הטקסט שהקלדנית תשלוף מן המדפסת יהיה עברי.
- התקמט מצחו של כבוד השופט חמדאן שלא אהב עורכי דין באולם המשפטים שלו ובמיוחד לא בתביעות קטנות.
- מי זה פה מהמועצה? שאל. לכם יש עורך דין?
- לא, התנצלו הסגן והגזבר. אין.
- השופט חמדאן פנה לרמזי ושאל בחצי איום ובחצי תקווה:
- לא מדבר עברית בכלל?
- וואללה, ענה רמזי הישר שגאוותו קצת נפגעה, מדבר, זאת אומרת, קצת.
- תכתבי, נהם השופט לקלדנית. החלטה: בקשת התובע לייצוג נדחית בשל היעדר ייצוג לנתבע.
- ופנה שוב אל רמזי ואמר,
- אם תהיה בעיה תגיד בערבית.
- בסדר, התפייס רמזי, מודה על ההתחשבות.
- על האדמה של מי הגדר? פתה השופט בשאלה כהרגלו, תוך שהוא מנסה לדלות פרטים מן המסמכים הדלילים שלפניו, ואף שמבטו ושאלתו הופנו בכירור אל הנתבעים קם רמזי על רגליו בזריזות ואמר:
- שלי.
- אז מה הבעיה? קיבלת גדר בחינם.
- לא, התפלא רמזי, יעני, מה זה קיבלתי? אני, יש לי מגרש והוא יורד בגבעה עד הכביש. באו, שמו גדר בין המגרש לכביש, אבל לא מספיק בגובה.
- לא הבנתי. מה פירוש לא בגובה?
- יעני, מהצד של הכביש הגדר מטר וחצי. מהצד שלי הגדר רק חצי מטר. בעיה עשו לי, ילדים יכולים ליפול לכביש -

- וכאן קרא מישהו מן הקהל, שהסתבר שהוא אחיו של רמזי שהגיע באיחור ואף אחד לא השגיח וכנראה גם לא הפץ בנוכחותו -
- גם מבוגרים יכולים, לא רק ילדים.
- השופט הרים עיניו להרף מאיים:
- שקט שיהיה פה, אני מבקש!
- זה את שלי, התנצל רמזי. ומעבר לכתפו קרא בערבית:
- מי ביקש ממך לבוא? לך הכיתה, נסתדר בלעדיך.
- אני מבקש! גער השופט גם בו וחזר למסמכים שמהם שלח סוף-סוף את הצילום שחיפש.
- בתמונה הגדר נראית גבוהה גם מתצד שלך.
- רמזי הביט בו בפליאה.
- זה אחרי שתיקנתי, הסביר את המובן מאליו כפי שמסבירים לילד מפגר. כל יום הייתי בא אצלם, אומר, תשימו עוד מטר גם בצד שלי. היו אומרים בסדר, ולא היו עושים.
- מי זה "אצלם"?
- יעני, במועצה.
- נו?
- נמאס לי. וזה אחד היה גובר, אמר לי, תשים על חשבונך, נחזיר לך. ושמתי הגדר ועכשיו לא רוצים לשלם, סיים רמזי את נאומו והתיישב בתשישות.
- השופט פנה לנתבעים:
- אתה הגזבר?
- אני, כבוד השופט, ענה האדם שנכנס עם סגן יושב ראש המועצה ונראה כגזבר.
- זה נכון מה שהוא אומר שאמרת לו?
- לא אמרתי לו, התמרד הגזבר.
- כלי לקום ממקומו צעק רמזי,
- לא הוא, לא הוא, אז גזבר אחר היה.
- תקום כשאתה פונה לבית המשפט, גער בו השופט. ואת הגזבר שאל:
- אבל זה נכון?
- מאיפה שאני אדע? התפלא הלה. אני חדש בתפקיד, רק שלושה חודשים.
- אז למה באת בכלל? התעצבן השופט. ובלי לתת לו שהות לענות פנה לרמזי:
- זה מה שהוא הבטיח, יש לך בכתב?
- ורמזי, שזכר הפעם לקום על רגליו, התבלבל לרגע, מה עוד שהקלדנית, שהקלידה בשקדנות את דברי האומרים, נדמתה לו נוכחת הרבה יותר מן השופט שלצדה, והוא פנה אליה במקום אליו ואמר,
- לא, יעני, זה הוא אמר לי במועצה. על המדרגות.
- בעל-פה?
- בעל...?
- שפתי? התיו השופט בערבית.

- אייווה, שמה רמזי.
- מיש מכתוב?
- לא, מיש מכתוב.
- בכתב צריך שיהיה לך, חזר השופט לעברית ברוגזה. מבטיחים לך משהו, תביא בכתב. עדים יש?
- רק הבנאדם ההוא.
- אפשר להביא אותו?
- לא ירצה לבוא, אמר רמזי לקלדנית, מופתע מן השאלה. שהרי למה לו לבוא להעיד? ובערבית חשבו: אולי לשלם לו שיבוא? אבל ההוא לא ירצה להסתבך עם המועצה.
- אך גם השופט לא רצה לדחות את המשך הדיון לפעם נוספת. בהסכמה למחצה פנה אל הנתבעים ותוך הצצה במסמך מתוך תיק הקרטון שלפניו שאל:
- מה שאתם אומרים זה שהוא בנה על חשבוננו?
- עליו ועל חשבוננו, כבודו, השיב סגן ראש המועצה בעליצות.
- והתבטחה?
- שיראה משהו, כבודו, כלום אין לו מה להראות.
- השופט הרזה רגע.
- תכתבי, אמר לקלדנית. התובע אינו יכול להביא סימוכין בכתב לגרסתו. ולרמזי:
- ואם אני נותן לך אלף חמש מאות עכשיו, אתה מסכים? ולתדהמתו של מאזן, שציפה לאותה דחייה מלאת בוז של כל פקפוק בצדקתו המוחלטת, ברקו עיניו של רמזי וקולו היה בטוח ונחרץ וקומתו זקופה כמו השתחרר בו מפל עצור זה חודשים כשהשיב בתגיגות וניצחון:
- מסכים, כבוד השופט.
- גם ביציאה התעלם רמזי בבוז מסגן ראש המועצה שבא לקראתו. מי שהתעללו בו שנים על שנים, מאות ועידנים, אינו חייב להיות רב חסד ביום נצחוננו. הם מרפקו את דרכם החוצה, רמזי ממחר ומאזן נגרר אחריו בחוסר אמון.
- אבל קיבלת רק אלף חמש מאות, בדיוק מה שלא הסכמת לו קודם, ניסה מאזן - בערבית, סוף-סוף - להבין. רמזי מיהר כעת ולא היה לו זמן לפטפוטי סרק עם העירוני הצעיר וחסר התועלת:
- אבל לא ככה, שהם עושים לי טובה. זה השופט נותן. מכריח אותם. ומאזן הביט אחר הנוצח שאמנם נידפק בכסף אך שינה סדרי עולם וגייס את בית המשפט לצדו במלחמתו הנצחית במועצה המקומית הכול יכולה, האדישה והמלגלגת, והסתובב והלך למשרדו כשהוא מספר בראשו למרגלית את המעשה בקליינט הלא-קליינט, כדי שכאשר יספר לה באמת, בערב, יהיה סיפורו מעוצב ושוטף ומדויק. "תראי מה מכרו לפלאח הזה", אמר לה בלילה. "קצת תחושת ניצחון חולפת תמורת תיקון מטרד שהמועצה גרמה וחייבת לתקן ממילא בין שהבטיחה ובין שלא הבטיחה. המערכות מגנות זו על זו והאדם הקטן נדפק בעברית והוא אפילו לא יודע את זה." ומרגלית, שבאה ממושב עברי מתפורר ונידח, נדה לו ואמרה, "עירוני שכמוך, מה אתה מכין בדברים האלה?" "עירוני

אבל ערבי" התעקש מאזן, "שזה עושה אותך אשכנזיה יותר ממני." ומרגלית, שדמיינה את תנועותיהם והעוויותיהם ודיבורם של רמזי ושל שאר באי בית המשפט טוב בהרבה מכפי שיכול בעלה אי פעם לתאר במילים, פרשה לקראתו את זרועותיה הגדולות ואמרה לעצמה שהפעם הזאת היא תלעס אותו ממש את טעמו בשיניים ממש.

הערה: זהו קטע מתוך סיפור ארוך יותר, "בשם האב", הכלול בקובץ הסיפורים סוף טרויאני העתיד להתפרסם בהוצאת הקיבוץ המאוחד.